

Festes Patronals Montesa 2007

Montesa durant la Guerra de Successió

per

Josep Cerdà i Ballester

Introducció

Fa vint-i-cinc anys, l'historiador Leandro Tormo Sanz va publicar a la revista *Papers de La Costera* una sèrie de textos sobre Montesa durant la Guerra de Successió.

Enguany, en commemorar els 300 anys de la batalla d'Almansa, aquell treball cobra, si cal, una major vigència, ja que ens permet saber de manera aproximada, què va passar al poble durant aquell període de la nostra història.

Els fets

El dia de Tots Sants de 1700, en morir sense descendència Carles II, l'últim dels reis de la casa d'Àustria, els regnes de la monarquia hispànica van acceptar com a rei el nét de Lluís XIV de França, que regnaria amb el nom de Felip V.

Després de barallar diverses possibilitats, eixa havia estat la decissió presa per Carles II al seu testament. El nou rei havia de governar sobre els territoris hispans, renunciant doncs a la corona francesa.

Però en desembre de 1700, el rei de França va reconèixer els drets del seu nét Felip a la corona gala, amb la qual cosa, la possible unió sota un mateix monarca dels territoris hispans i francesos podia trencar l'equilibri europeu aconseguit mig segle abans amb la pau de Westfàlia.

En conseqüència, en setembre de 1701, Anglaterra, Holanda i l'emperador d'Àustria van signar un tractat per fer front als Borbó i mesos després van declarar la guerra a Espanya i França.

Mentrestant, en febrer del mateix any, Felip de Borbó entrà a Madrid i prengué possessió de la Corona, sent acceptat, al menys formalment, per tots els territoris.

Però a nivell europeu, la guerra ja havia esclatat. El 1703 Portugal entrà en l'aliança antiborbònica, i eixe mateix any les potències aliades van proclamar rei d'Espanya a Viena l'arxiduc Carles, fill de l'emperador Leopold d'Àustria.

En març de 1704, l'Arxiduc va desembarcar a Lisboa, amb la qual cosa s'iniciava la guerra a la Península Ibèrica. En juliol de l'any següent, una flota angloholandesa que es dirigia a Barcelona va desembarcar a Altea el militar Joan Baptista Basset, iniciant-se així la sublevació contra Felip V en terres valencianes.

A poc a poc, el territori valencià va quedar en mans dels partidaris de l'Arxiduc, que en octubre de 1706 va entrar a València, va jurar els Furs i va ser proclamat rei amb el nom de Carles III. No obstant, l'avanç de les tropes de Felip V va obligar l'Arxiduc a retirar-se a Barcelona el març del 1707.

Finalment, la batalla del vint-i-cinc d'abril a les planes d'Almansa va acabar decidint el conflicte, en favor dels Borbons, a l'antic regne de València.

Montesa

En 1705 les autoritats de la vila de Montesa (com també les de Xàtiva) havien optat per Felip V. Eixe mateix any, dels fons econòmics del poble, es va costejar un destacament format per vint-i-dos soldats, que van participar en els setges de Dénia i Oliva

La vespra de Reis de l'any vinent, des de Madrid, el rei va dirigir una carta al castell-convent de Montesa en els termes següents:

"...atendiendo a la seguridad de esse Sacro Combento, como sede y coveza de la Orden y caballería de Montesa (como Administrador Perpetuo soy por bulas apostólicas) y a quanto condujere para la conservación del Maestrazgo. He resuelto encargar y mandaros (como lo hago) pongáis muy particular cuidado en que esse Sacro Combento esté bien prevenido de víveres y municiones para su defensa en caso de ser invadido y que a este fin llaméis a los del gobierno de la villa de Montesa alentándolos a mi real servicio..."

Uns mesos després, el trenta-un de març, una tropa borbònica comandada pel mariscal Mahoni es va instal·lar al castell, ja que degut a la seua situació estratègica calia tindre'l controlat. Prèviament, els veïns de Montesa es van encarregar d'escortar els militars des d'Énguera fins la fortalesa, aconseguint el fracàs d'una emboscada preparada a l'efecte pels austriacistes.

D'origen irlandés, el mariscal Daniel Mahoni comandava des de feia tres anys un destacament de soldats exiliats irlandesos. El mateix 1706 es va fer càrrec de la guarnició borbònica de la ciutat d'Alacant, amb la qual cosa es va quedar a Montesa, amb uns sixty-homens, Guillermo de Omara, capità de la tropa irlandesa.

Quan les tropes austriacistes decidiren atacar Montesa, els seus veïns resistiren per un temps al mateix poble, fins que els atacs els van obligar a refugiar-se dins del recinte emmurallat del castell. Una vegada a recés de les muralles, es van encarregar de fortificar-les, resistint fins la primavera de 1707.

Probablement durant aquelles obres en les muralles, es va realitzar l'estructura identificada al plànol de l'època com a plataforma de Omara, que estava situada a l'extrem de l'entrada en colze al castell.

Segons el cronista Miñana, a la fortalesa de Montesa

"...no había ningún cañón para poder impedir desde lejos las obras de los enemigos, por lo que construye[ron] con habilidad uno de madera que sujetaban con abrazaderas de hierro para que disparara".

Mentrestant, el poble va ser atacat diverses vegades per l'exèrcit. Tal com recordaran temps després, el trenta de novembre de 1706 tropes formades per anglesos i portuguesos van saquejar la vila i l'església "sin atención a lo más sagrado".

Durant el temps que va durar el setge (més d'un any), els montesins acabaren consumint els queviures que els religiosos emmagatzemaven al castell. Malgrat que van poder proveir-se d'aliments quan l'ocasió ho va permetre, amb el temps

"llegó el caso de la anbre, y a este el de comer todos de las sabandijas y animales ynmundos".

Però per sort per a ells, tot va acabar amb la victòria d'Almansa el vint-i-cinc d'abril de 1707.

Després de la batalla, un grup dels montesins que es trobaven defensant el castell (suposem que dirigits pel capità Omara) encara va participar en la conquesta, per part dels felipistes, de Xàtiva, Alzira, Bocairent i Alcoi.

Acabada la guerra, Montesa, com la major part de l'antic regne de València va quedar sota el control de l'exèrcit. En conseqüència, en 1708, va ser nomenat governador militar el capità Guillermo de Omara, que també va ser recompensat amb l'hàbit de cavaller de l'Orde i amb els oficis de sotsclauer i sotscomanador. A les seues ordes es va quedar al poble un destacament de soldats *Guarnición de Inválidos*, que va establir el seu quarter a l'entrada del

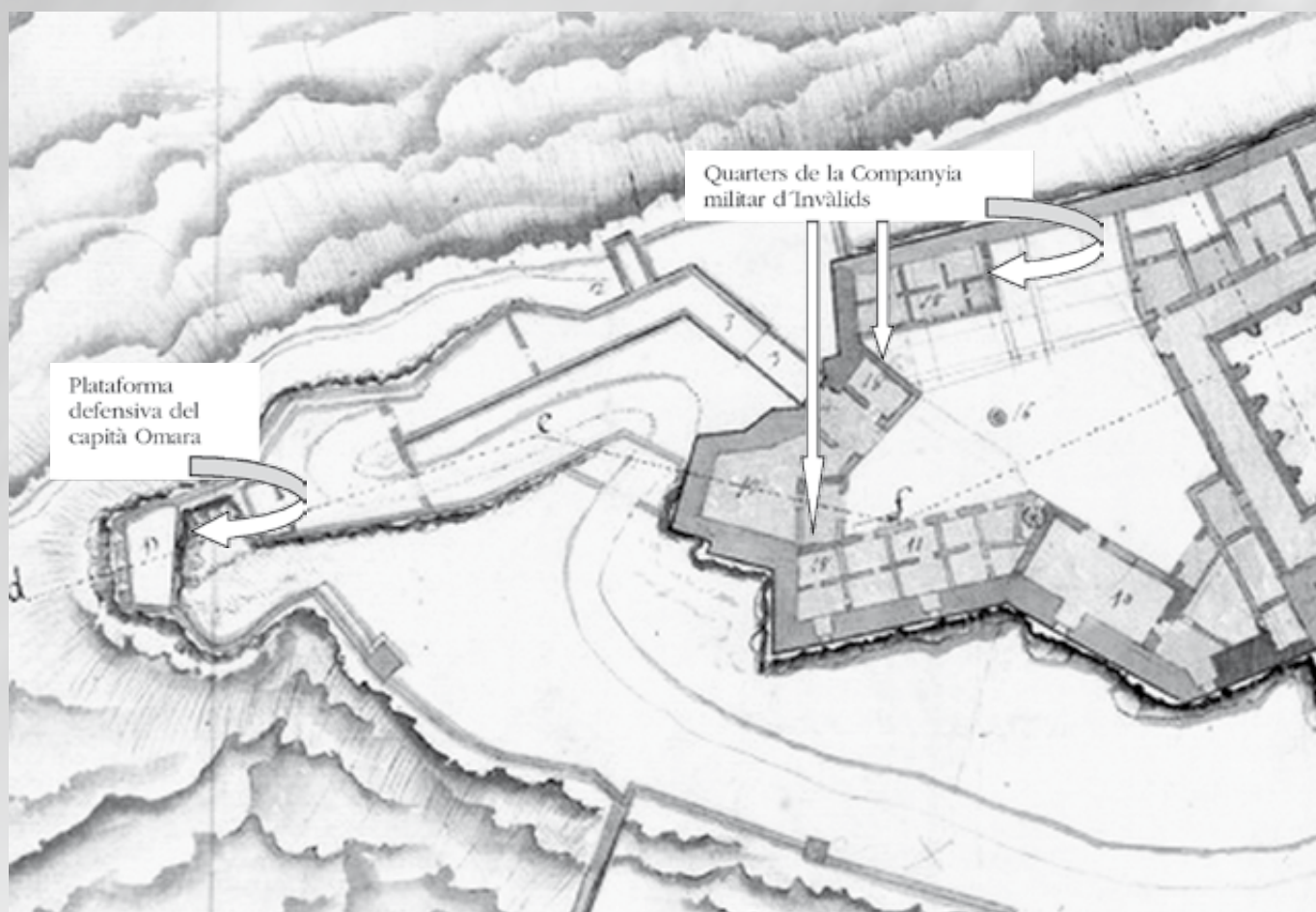
castell, tal com reflexa el detall del plànol que adjuntem. Part de les habitacions que ocupaven aquestos militars es van excavar durant l'estiu de 1999, sense resultats destacables.

El capità Omara va morir a Montesa el 1724, i fou aleshores quan es va sol·licitar la retirada dels soldats del castell-convent, doncs sembla que el prior s'havia queixat diverses vegades de la seua presència.

Per la seua banda el poble, a través de l'Ajuntament, va sol·licitar al rei, pels serveis prestats durant la guerra, l'exempció d'alguns impostos i la concessió d'alguns privilegis de tipus honorífic: títol de fidelíssima i poder col·locar retrat del monarca a la sala de l'Ajuntament.

Ateses dites sol·licituds en 1716, i malgrat ser favorables per Consell (pensem) de Castella, no sabem com van acabar finalment.

A falta de noves aportacions, l'única compensació de tipus honorífic que va tindre Montesa va ser la de donar nom (i prou) a una de les governacions en les que va quedar dividit l'antic regne de València.

Situació sobre un plànol del castell de la primera meitat del s. XVIII dels quaters de la Companyia Militar d'Invàlids i de la plataforma defensiva d'Omara.

Referències arxivístiques i bibliogràfiques

AHN, OOMM, lib. 846, consulta d'agost de 1724

Centro Geográfico del Ejército. Archivo Cartográfico y de Estudios Geográficos, sign. Ar.G-T.3-C.2-235

AAVV, *La batalla d'Almansa, 1707. III Centenari* [catàleg de l'exposició], València, Generalitat, 2007;

ESCARTÍ, Vicent Josep, *El Diario (1700-1715) de Josep Vicent Ortí i Major*, València, Bancaixa, 2007 (amb abundant bibliografia a l'estudi introductori);

MIÑANA, José Manuel, *La Guerra de Sucesión en Valencia (De bello rustico valentino)*, València, Institució Alfons el Magnànim, 1985, pp. 170-172;

MIRA, Joan Francesc, *Almansa. Después de la batalla*, Alzira, Bromera, 2006;

TORMO SANZ, Leandro "Documentos sobre la participación de Montesa en la Guerra de Sucesión", en *Papers de La Costera*, nº 2 (1982), Xàtiva, Associació d'Amics de La Costera, pp. 113-122.

Recreació de la Batalla d'Almansa. 2007.